

ਸਧਾਰਕਾ

ਝੰਨੇ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਸੀਆਰਾਈਐਸਪੀਆਰ
ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ
ਪਹਿਲੀਆਂ, ਝੋਨੇ ਦੀਆਂ ਜੀਨ ਸੋਧ ਕਿਸਮਾਂ ਤਿਆਰ
ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤ ਨੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਭਵਿੱਖ 'ਚ
ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪੁਲਾਂਘ ਪੁੱਟੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ
ਖੋਜ ਪਰਿਸ਼ਦ (ਆਈਸੀਏਆਰ) ਵੱਲੋਂ ਵਿਕਸਿਤ,
ਝੋਨੇ ਦੀਆਂ ਇਹ ਕਿਸਮਾਂ ਵੱਧ ਪੈਦਾਵਾਰ, ਪਾਣੀ
ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਮੌਸਮੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ
ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਰਵਾਇਤੀ ਜੀਨ
ਸੋਧਿਤ (ਜੀਐਮਓ) ਕਿਸਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ
ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਰਣਨੀਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਹੈ। ਵੱਖ-
ਵੱਖ ਜੀਨਾਂ ਦੀ ਟ੍ਰਾਂਸਜੈਨਿਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਤੋਂ ਉਲਟ
ਇਸ ਜੀਨ ਸੋਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਾਹਰੀ ਜੀਨ ਪੌਦੇ 'ਚ
ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਫਰਕ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ
ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਜੀਐਮਓਜ਼ ਦੇ
ਰੈਗਲੇਟਰੀ ਢਾਂਚੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ
ਨਾਲ ਜਨਤਕ ਵਿਰੋਧ ਘਟੇਗਾ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੇਜ਼ੀ
ਨਾਲ ਮਿਲੇਗੀ ਸ਼ੁਧਰੀ ਹੋਈ ਪੂਸਾ ਬਾਸਮਤੀ 1121
ਅਤੇ ਪੂਸਾ ਬਾਸਮਤੀ 1509 ਜਿਹੀਆਂ ਝੋਨੇ ਦੀਆਂ
ਨਵੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਤੋਂ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 20-30
ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵੱਧ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇਣਗੀਆਂ ਜਦੋਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦੀ ਖਪਤ 40 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਘਟ
ਜਾਵੇਗੀ। ਅਜਿਹਾ ਮੁਲਕ ਜਿੱਥੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੌਨਸੂਨ
ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੇਠਲੇ

ਪਾਣੀ ਦਾ ਪਾਧਰ ਵੱਡੇ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋਂਦ ਤੱਕ ਡਿੱਗ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਾਢ ਅਤਿ ਲੋੜੀਂਦਾ ਦਖਲ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਹ ਕਦਮ ਆਲਮੀ ਰੁਝਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ, ਜਪਾਨ ਅਤੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਕੋਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸੌਖਣੇ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਵੀਂ ਤਕਨੀਕ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਅਪਣਾ ਲੈਣ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਨੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੋਜਕਾਰ ਅਤੇ ਆਲਮੀ ਖੁਗਾਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨੀ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਪੁਖਤਾ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਸੰਚਾਰ, ਸਖਤ ਪਰਖ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਉੱਪਰ ਮੁਨਾਸਰ ਕਰੇਗੀ। ਗਲਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਜਾਂ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਅਮਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਨਤਕ ਭਰੋਸਾ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਖਤਮ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਡਾਇਟੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਖੇਤਾਂ ਤੱਕ ਅੱਪੜਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾ ਕੇਵਲ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੇ ਨੇਮਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਸਗੋਂ ਨੈਤਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਚੁੱਕਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਨਵੀਂ ਤਕਨੀਕ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮੁਤੱਲਕ ਕਈ ਖਦਸ਼ੇ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਸਬੰਧਿਤ ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ

ਵਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦਾ ਲੜ ਹਾਂਇਹ ਦਾ ਅਵਾਜ਼
ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਕਨੀਕ ਜੀਐਮ
ਤਕਨੀਕ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਈ
ਮਾਇਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਵੀ ਪਰ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ
ਅਣਡਿੱਠ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੁਝ
ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਗੁਣਾ ਜੀਐਮ ਵਿਧੀ ਨਾਲ
ਹੀ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਡੀਐਨਏ ਵਿੱਚ
ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਕਈ ਅਣਇੱਛਤ ਸਿੱਟੇ ਵੀ ਨਿਕਲ
ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੇ ਕੇ ਰੱਖਣੀਆਂ
ਪੈਣਗੀਆਂ। ਜੀਨ ਸੋਧਿਤ (ਜੀਐਮਓ) ਕਿਸਮਾਂ 'ਤੇ
ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਵਾਲੀਆਂ ਨਿਸਾਨ ਲੱਗ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।
ਇਸ ਲਈ ਨਵੀਂ ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ
ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਜੱਲਣਾ ਜਾਹੀਜਾ ਹੈ।

EDITOR: RAVI BHARDWAJ, PUBLISHER, OWNER AND
PRINTER OF DAILY "JAN JAGRAN" PRINTED at BRIGHT
PRINTING PRESS, LAKSHMIPURA, JALANDHAR PUNJAB-
144025 and Published From 47A, Dada Nagar, Meethapur
Road, Jalandhar Punjab.

ਮਾਲਕ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ, ਸੰਪਾਦਕ ਤੇ ਪਿੰਟਰ ਰਵੀ ਭਾਰਦਵਾਜ਼, 47 ਏ ਦਾਦਾ
ਨਗਰ ਮਿੱਠਾਪੁਰ ਰੋਡ, ਜਲੰਧਰ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਅਖਬਾਰ 'ਜਨ ਜਾਗਰਣ'
ਬ੍ਰਾਈਟ ਪਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ, ਲਕਸ਼ਮੀਪੁਰ ਜਲੰਧਰ 144025 ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ

ਕੈਨੋਡਾ ਦੀਆਂ ਚੇਣਾਂ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ

ਅਤਕਾ ਕਨਡਾ ਦਾ ਆਸਾਂ ਚੱਣਾ ਰਈ ਕੌਣਾ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਨ। ਚੱਣ ਕਿਆਸ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਵਾਗ ਵਾਰ-ਭਾਰ ਰੰਗ ਬਦਲਦੇ ਹੋ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਸਦੇ ਹਰਵਾਸੀ ਦੁੱਖਣੀ ਏਸ਼ਿਆਈ ਗਈਚਾਰਿਆਂ ਦੀ ਚੱਣਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰਵੀਂ ਮੁੜੀਅਤ, ਵਪਾਰ ਯੁੱਧ ਅਤੇ ਰਵਾਸੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨੀਤੀ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੋਣਾਂ ਹੋਰ ਰੰਚ ਤੇ ਉਤਸ਼ਹਤਾ ਲਾਲੀਆਂ ਸਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸੰਸਦ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ 343 ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 169 ਸੀਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਲਗਾਤਾਰ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਬਾਜ਼ੀ ਮਾਰਕਟ ਦੀ ਅਤੇ 43.7% ਵੱਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਦਰਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾਂ ਹੋਰ ਰੰਚ ਤੇ ਉਤਸ਼ਹਤਾ ਲਾਲੀਆਂ ਸਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਵੀ ਗਣਾਇਆ। ਕੰਜਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਟ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਹਾਥੋਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 144 ਸੀਟਾਂ ਨਾਲ ਉਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹਿ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੀਅਰੇ ਪੋਲੀਵਰ ਖ਼ਤ ਦੇ ਹੋਣ ਹਾਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਗਤੀਤ ਸਿੱਖੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਨਿਊਡੈਮਕਰੇਟਿਕ ਪਾਰਟੀ (ਐਨਡੀਪੀ) 7 ਸੀਟਾਂ ਤੱਕ ਸਮਝਣ ਨਾਲ ਕੌਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਦੀ ਗੁਆ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ 172 ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਟੀਚ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਜ਼ਜ਼ੀਕੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲਿਬਰਲਾਂ ਬਹੁਮਤ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਗੁਪਹੀਨੀ ਮਿਲੇਗਾ ਅਤੇ ਮਿਲੀਜ਼ਲੀ ਪਰਕਾਰ ਬਣਨ ਨਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸਾਂਸਾਡ ਵਿੱਚ ਤਿੱਖੀ ਹਲਚਲ ਦੇ ਪੱਦਲ ਛਾਏ ਹੋ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਅਮਰੀਕਾ ਮੰਦਰ ਡੇਨਲਡ ਟਰੰਪ ਦੀ ਆਮਦ, ਦੂਜੇ ਸਾਸੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਆਈ ਮਾਜਿਕ-ਸਿਆਸੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਕਾਰਨ ਸਮਾਜਿਕ ਸਾਂਸਾਡ ਮਹਿਨਾਵਾਂ ਰਹੀਆਂ। ਕੋਵਿਡ-19 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਧਾਰੀ ਮਹਿਨਾਵਾਂ, ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਕੁਟਨੀਤਕ ਸਬੰਧਾਂ 'ਚ ਕੁੜੜਣ, ਮੰਤਰੀਆਂ ਤੋਂ ਰੰਗ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸਮਾਜਿਕ ਬੇਚੈਨੀ ਨੂੰ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਾਪਨ ਮੰਤਰੀ ਜਸਟਿਚ ਟਰੂਡੋ ਦੇ ਅਸਤੀਵੇਂ ਨਾਲ ਬੋੜੀ ਠੱਲ ਪਈ। ਨਵੰਬਰ 2024 ਦੇ ਇੱਕ ਸਰਵੇਖਣ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਕੰਜਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਟਰੂਡੋ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਅਤਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਘਟ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਚੱਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਜਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਲੋਕ ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਰੋਲ ਵਿੱਚ ਟਰੂਡੋ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਭਾਵੁਕ ਭਾਸ਼ਣ ਨਾਲ ਅਸਤੀਵਾ ਦੇਣ ਦੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਿਖਾਉਣਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਸੇ ਜਨਵਰੀ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਟਰੰਪ ਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਉੱਤੇ ਟੈਰਿਡ ਹਸਲੇ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ 51ਵਾਂ ਸੂਬਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੌਮੀ ਤਿਸਕਾਰ ਭਰੀ ਧਮਕੀ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸਿਆਸੀ ਤੁਫਾਨ ਦਾ ਮੁਹਾਣ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਲਗਾਤਾਰ 10 ਸਾਲ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੈਨੇਡੀਅਨਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਵਿੱਚ ਘੰਟੀ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਟਰੰਪ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਵਰਦਾਨ ਬਣ ਕੇ ਬਹੁੜੀਆਂ। ਨਾਜ਼ਕ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਲਿਬਰਲਾਂ ਨੇ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਦੋ ਅਹਿਮ ਸਿਆਸੀ ਦਾਅ ਖੇਡੇ। ਇੱਕ ਟਰੂਡੋ ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਸਿਆਸੀ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਨਵੇਂ ਮਾਰਕ ਕਾਰਨੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣੀ; ਦੂਜਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵਪਾਰਕ-ਕੁਟਨੀਤਕ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸਰੋਖਿਆ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਇੰਡੇ ਦੁਆਲੇ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨਾ। ਟਰੰਪ ਦੀਆਂ ਅਗਜ਼ਗ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਭੈਅੰਡੀਤ ਹੋਏ ਕੈਨੇਡੀਅਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਵਿਸਤੁ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਚੁੜੀਂ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਚਿਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਨਿਘਰਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸਿਹਤ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਕੈਨੇਡੀਅਨਾਂ ਨੇ ਰਵਾਇਤੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਅਗਲੀਆਂ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਕੋਤਾ।

ਸਿੱਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਤੈਰਦੇ ਸਵਾਲ

ਜੰਮ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪਹਿਲਗਾਮ 'ਚ ਹੋਏ ਦਿਹਿਸ਼ੌਤੀ ਹਮਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਮਨ ਤੋਂ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀ ਉਦਾਸੀ ਭਾਗੀ ਹੋ ਗਈ, ਇਉਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਹਉਕਿਆਂ ਅਤੇ ਰੰਗਾਂ ਨੇ ਫਿਜ਼ ਸ਼ਗਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ। ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਪਲ ਮਾਣਨ ਵਾਸਤੇ ਖੁਸ਼ਰਤ ਵਾਦੀਆਂ 'ਚ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਿੱਟੀ ਦੇ ਢੇਰ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਜੋ ਬਚ ਗਏ ਉਹ ਬੇਜਾਨ ਬੁੱਤ ਹੋ ਗਏ। ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਸ ਹਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਵੀਡੀਓ ਦਿਖਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਤੰਦ ਹੋਰ ਲੰਬੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਆਪਣੇ ਨੇਵੀਅਰਸ਼ਰ ਪਤੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਕੋਲ ਬੈਠੀ ਮੁਹਿਆਰ ਦਾ ਵਿਰਲਪ ਇੱਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਕਵਹੀ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਉਸ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵੱਸ ਕੇ ਉੱਜੜ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਹੁਹਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਭਾਣਾ ਵਾਪਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਚੂੜੇ ਦਾ ਰੰਗ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਦਲਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਹਨੇਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੰਗੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸੇਮੇਟੇ ਹੋਏ ਇਸ ਜੋੜੇ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਿਹਿਸਤਗਰਦਾਂ ਨੇ ਪਲਾਂ 'ਚ ਢੇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਮੇਰਾ ਨਿੱਤ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਵੱਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗ ਰਿਹਾ। ਦਫਤਰੋਂ ਛੁੱਟੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਖਿੱਲਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਰਹਿ-ਰਹਿ ਕੇ ਉਹੀ ਦਿਸ਼ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਲਾਂ ਛਿਣਾਂ 'ਚ ਹੀ ਕਈ ਹੱਸਦੇ-ਵੱਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਉੱਜੜ ਰਾਏ ਸਨ। ਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ 'ਚ ਖੁਸ਼ਰਤ ਯਾਦਾਂ ਸੇਮੇਟਣ ਲਈ ਗਏ ਲੋਕ ਉਸਰ ਭਰ ਦੇ ਰੋਣੇ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਪਲਾਂ 'ਚ ਹੀ ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਆ ਕੇ ਪੱਤੇ ਲੋਗਾਂ ਦਾ ਦੁੱਬ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਭੇਜਣ ਅਤੇ ਪਤੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰਾ ਜੇਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਈ ਨਿਊਂਜ ਚੈਨਲ ਲਗਾ ਸਕਾਂ ਜਾਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਵੇਖ ਸਕਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਪਾਸ ਪਹਿਲਗਾਮ 'ਚ ਵਾਪਰੇ ਹਮਲੇ ਨੇ ਦਿਹਿਸਤ ਫੈਲਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਮਨ 'ਚ ਕਈ ਸਵਾਲ ਉਠ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਅਪਥਰ ਕਿਉਂ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਹੀ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ? ਕੁਝ ਸਕਿੰਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਇੱਕ ਸਜ ਵਿਆਹੀ ਨੂੰ ਵਿਧਵਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਬੇਵੀਨਾ ਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਸਿਖਰ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇੱਕ ਪੀੜੜਾ ਹੱਥ ਜੱਜ ਜੱਜ ਕੇ ਮੌਤ ਲਈ ਫਾਰਮਾਦ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਹਨੇਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਜਿਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਉਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮੌਤ ਦੇ ਖੌਥੰਅ ਅੱਗੇ ਜਿੰਦਗੀ ਨੇ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲਈ ਹੋਵੇ। ਮਨ ਇਨਾ ਪੇਸ਼ਾਨ ਸੀ ਕਿ ਹੋਰ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਵੇਖ ਸਕਾਂ। ਮੇਰਾ ਇਹ ਹੌਸਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਨਾਲ ਛੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ ਦੇ ਫੌਜ ਚੇ ਹੋਣ ਕਾਨ ਉਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਛੇਡੀ ਪੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾ ਆਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਪਿਆਨ ਕਿੱਧੁੰਦਾ ਹਾਂ? ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਤੂਆ ਦੀ ਨੂੰ ਨੂੰ ਫੌਜ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਮੈਂ ਤੂੜੀ-ਤੰਦ ਸੱਭਣ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਘਰ ਦੀ ਸੁੱਖ-ਸਾਂਦ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੀ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਸਵਾਲ ਤੇ ਜਵਾਬ ਪਹਿਲਗਾਮ 'ਚ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ

ਹੀ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਜਿਆਦਾ ਦੇਰ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ। ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਵਧੀ ਪਹੁੰਚ ਕਾਰਨ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸੱਚਦੀ ਰਹੀ। ਏਨੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਨਾਣ ਜਿਸਦਾ ਪਤੀ ਸੀਆਰਪੀਐਂਡ ਚਾਹੇ, ਉਸ ਦਾ ਬੀਟੀ ਰਾਤ ਆਇਆ ਸੁਨੇਹਾ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਮੈਂ ਤੇ ਭੈਣ ਜੀ ਅਕਸਰ ਇੱਕ ਢੂਢੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬਤ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਜੇ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਫੌਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਓ ਬੜੀ ਸੁਸਤ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ। ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਹੈਲੇ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਨਨਾਣ ਤਾਂ ਨੇ ਰਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਮੈਂ ਇਕਦਮ ਉੱਚੇ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ ਤੇ ਬੜੀ ਚਿੰਤਾ 'ਚ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਨਿਉਜ਼ ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਕਰਨਾਲ ਦੇ ਨੇਵੀ ਅਭਸਰ ਦੀ ਦੇਹ ਪੁੱਣ ਦੀ ਬਖਰ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਵਿਰਲਾਪ ਦੀ ਦੇਖੀ ਬਖਰ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਹੋਰ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਰੱਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਮੇਰੇ ਕੌਲ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਏਨੇ ਨੂੰ ਡੋਰ ਬੈਲ ਵੱਜੀ ਤੇ ਮੈਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲਿਆ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਦਫਤਰੋਂ ਪਰਤੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕੱਪੜੇ ਬਦਲ ਕੇ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲ ਲਗਾ ਲਿਆ। ਹਸਲੇ ਦੇ ਉਹ ਦਿਸ਼ਾ ਫਿਰ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਾਏ ਤੇ ਮੇਰੇ ਸਬਰ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਚੌਂ ਹੰਡ੍ਹ ਵਿਹਣ ਲੱਗੇ। ਪੂਰੇ ਦਿਨ 'ਚ ਸਮੱਟ ਕੇ ਰੱਖੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਕਾਬੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਮੈਂ ਰੱਣ ਲੱਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਰੱਦੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਮੇਰੀ ਗਿਆਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮੰਮਾ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਵੀ ਅੱਖਾਂ ਨਮ ਹੋ ਗਈਆਂ।

**ਪੰਜਾਬ ਸਰੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਐਲਾਨੇ ਗਏ 12ਵੀਂ
ਜਮਾਤ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਚ ਕੁਝੀਆਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ**

ਪੰਜਾਬ ਸਰੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਐਲਾਨੇ ਗਏ 12ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਮਾਫ਼ਿਆਂ 'ਚ ਉਤਸੁਕਤਾ ਤੇ ਉਤਸਾਹ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਜਮਾਤ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪੜ੍ਹਾਅ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉੱਚੀ ਸਿੱਖਿਆ ਜਾਂ ਕੰਮੀਅਰ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਸਮਰਪਣ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹਨ ਸਗੋਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਸਰੂਲਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਸਮੁੱਚਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਤੀਜਾ 2.84 ਲੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਮੀਲ ਪੱਖਰ ਸਾਬਿਤ ਹੋਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਬੋਰਡ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਵਾਰ 91 ਫੀਸਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਾਸ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨਤੀਜਾ 2 ਫੀਸਦੀ ਘੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਿੰਨੋਂ ਟਾਪਰ ਕੁਝੀਆਂ ਨੇ ਸਿੱਧੇ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਕੁਝੀਆਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਬਰਨਾਲਾ ਦੀ ਹਰਸੀਰਤ ਕੌਰ ਨੇ 500 ਵਿੱਚੋਂ 500 ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਟਾਪ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ 94 ਫੀਸਦੀ ਦੀ ਪਾਸ ਪ੍ਰਤੀਸਤਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਦਕਿ ਲੜਕਿਆਂ ਦੀ ਪਾਸ ਪ੍ਰਤੀਸਤਤਾ 88 ਫੀਸਦੀ ਰਹੀ। ਇਹ ਅੰਕੜੇ ਸੂਬੇ 'ਚ ਲਿੰਗ ਸਮਾਨਤਾ ਤੇ ਮਹਿਲਾ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵਧਦੇ ਪੱਭਾਵ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ, 12ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਚ ਇਕ ਅਹਿਮ ਮੌਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਉੱਚੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੋਰਡ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸੇ-ਵਾਰ ਅੰਕ, ਕੁੱਲ ਅੰਕ, ਗੇਂਡ ਤੇ ਪਾਸ-ਫੇਲ੍ਹ ਸਥਿਤੀ ਸਮਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਕਾਦਮਿਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਕ ਯੋਗ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਸਪਲੈਸਮੈਂਟਰੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਜਿਹੜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਅੰਕਾਂ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਮੁੜ-ਮੁਲਾਂਕਣ ਜਾਂ ਮੁੜ-ਜਾਂਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ ਅਰਜੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਤੀਜੇ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣੇ ਵਾਲੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਮਾਜ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੋਂ ਵੀ ਛੂੰਘਾ ਪੱਭਾਵ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਰੂਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਸਮੀਖਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ-ਵਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਕੜੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਥੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਫੜੇ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਕੁਝ ਚੁੱਣੌਤੀਆਂ ਅਜੇ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਪੇਂਡ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਮਾੜੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਤੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਇਕ ਵੱਡੀ ਚੁੱਣੌਤੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਸੁਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਨ 2025 ਦੇ 12ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਇਹ ਨਤੀਜੇ ਸਿਰਫ਼ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸੁਫ਼ਲਿਆਂ, ਉਮੀਦਾਂ ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹਨ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਹੈਰਾਲਡ ਕੇਸ ਵਿਚ ਮੀਡੀਆ ਟਾਇਲ

ਨੈਸ਼ਨਲ ਹੈਰਾਲਡ ਕੇਸ ਵਿਚ
ਮੈਨਫੋਰਸਮੈਟ ਡਾਈਰੈਕਟਰੇਟ (ਈਡੀ) ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਸੌਨੀਆ ਗਾਂਪੀ, ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਪੀ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਤਥਾਕਿਤਿਤ ਸੌਨੀ ਲਾਡਿੰਗ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸੰਪਤੀ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਦੁਰਵਰਤੇਂ ਕਰਨ ਲਈ ਗਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਰਸ਼ ਮਤੇ ਇਸ ਦੇ ਹਮਦਰਦਾਂ ਵਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਖੇ ਵਾਪਾਂ ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕੇਸ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਰਾਨੂੰਨੀ ਨੁਕਤਾ ਨਿਗਾਹ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਮਤੇ ਬੱਜਰ ਸਿਆਸੀ ਬਦਲਾਖੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗੇ ਸੁਣਾਵਿਆਂ ਦੀ ਯੂਨੀਕਿਨਿਆ ਵਿਖੇ ਸੱਤਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਮੁਜਾਹਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਚ ਸੁਣਾਵਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਣੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕ ਵਾਨਿਬ ਮੁਕਦਮੇ ਵਿਚ ਸੁਣੇ ਜਾਣ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੁਕਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਾਡਾ ਵੇਖਾਵਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਣੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕ ਵਾਨਿਬ ਮੁਕਦਮੇ ਵਿਚ ਸੁਣੇ ਜਾਣ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਅਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ
ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਹੈ,
ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇੱਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ ਕਿ
ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਧੋਖਾਧੜੀ, ਫਰਾਡਾ,
ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਸਫ਼ੇਦ
ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ
ਨਾਲ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵੈਰਭਾਵੀ ਜਨਤਕ
ਧਾਰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹ
ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਰਵਾਈ
ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹ
ਹੈ। ਇਸਾਇਤ ਦੇ ਚੋਲਵੇਂ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਤੇ
ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਚਰਚਾ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਆਂਇਕ ਨੈਟਿਸ ਅਜੇ
ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਲਈ ਕੇਸ
13 ਅਪੈਲ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ
ਹੈ। ਪ੍ਰਾਤਿਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੰਤੂਲੀ ਹੋਣੇ

ਹੁੰਗਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੌਂਜਣਾ ਮਾਨਤਾ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਕੋਸ ਨਾਲ ਬੰਬਿਤ ਮੀਡੀਆ ਗੱਲਬਾਤ 'ਚ ਉਤਾਰਾਂ ਪਿਰ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਵਾਲੇ ਸੁਰ ਤੇ ਰੁਕਾਂ, ਲਜਮਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਤੇ ਭਾਵੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਸਾਬਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੱਕ ਖੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਖ, ਨੱਜਤਾ ਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਹਾਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਸ਼ਤ ਦੀ ਨਾਨਾਏਕ ਪ੍ਰਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਰਿਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਨਿੰਦਣ 'ਚ ਜਾਮ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਯਕੀਨੀ ਬਣੇਗਾ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ, ਜੋ ਜਸ਼ਹੁੰਨੀਅਤ ਦੀ ਵੀਵਣ ਰੇਖਾ ਵੀ ਹਨ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਅੰਦਰਤਾ ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਰਾਹੀਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਾਅਦੇ ਦੀ ਪਰਮ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਚੱਲਦੀ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਸਟਿਸ ਡੀਵਾਈ ਚੰਦਰਚੁੜ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਭੀਮਾ-ਕੋਰੇਗਾਓਂ ਕੇਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਭਾਵੁਪੂਰਨ ਅਸਹਿਮਤੀ ਵਿਚ ਚੇਤੇ ਕਰਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਅਜਾਮਾਇਸ਼ਾਂ ਅਸਲ ਵਿਚ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੋਸਾਂ 'ਚ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਵਾਧੀਨਤਾ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਬੁਝੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਹੈਰਾਲਡ ਕੇਸ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਹੱਤਵ ਦੇ ਕਈ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਜਿਥੋਂ 'ਗੱਪੱਸਪੱ ਹੀ ਸਚਾਈ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰ ਕੇ? ਉਦ੍ਘਾਤ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਲਈ ਕੀ ਉਪਾਅ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ ਵੀ ਤਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਢਾਂਚੇ ਤੀਆਂ ਦਮਨਕਾਰੀ ਨੀਤੀਆਂ ਤੇ ਸਦੀਵੀ ਮੁਕਦਮਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਦੇ ਹਨ ਇਹ ਸਵਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਸੀਰ 'ਚ ਬਿਲਕੁਲ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਸਭਿਆਕ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਪੇਰਨਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਨਿਰਪੱਖ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਨਸਾਫ਼ ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਤੌਰ-ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਜਾਂ ਸੰਿਖ ਤੋਂ

ਨਹੀਂ ਜਾਪਾ ਦਾ ਤਰਫ ਸਾਬਕਾਵਾ ਕਾਨੂੰਨ
ਮੰਤਰੀ ਰਵੀ ਸੰਕਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼
ਭੌਤਿਕ ਕਾਨੁੰਨਾਂ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ
ਕ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਧੋਖਾਪੜੀ ਰਾਹੀਂ
ਸੱਨਤਕ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ
ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਈਡੀ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣਾ
ਗਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਚੋਣਵੇਂ
ਡੇਂਗ ਨਾਲ ਲੀਕ ਕੀਤੇ ਕੁਝ ਵੇਰਵਿਆਂ
ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਇਸਤਗਾਮਾ ਦੇ ਕੇਸ
ਵਜ਼ਾਹਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸਵਾਲ
ਛਿਆ: “ਜੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਰੋੜੁੰਹੁੰਦੀ ਦੀ
ਸੱਨਤਕ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ
ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਰੋਸ ਕਿਉਂ ਦਿਖਾ ਰਹੇ
ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਲਾਧੇਰੀ ਕਿਉਂ ਕਰਿ
ਗੇ ਹੋ? ਕਿਉਂ ਕਿਉਂ?” ਇਧੋਰ ਮੁਤਾਬਿਕ ਭਾਜਪਾ
ਪਾਪਲਾ ਹਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬੁਲਾਰਿਆ ਦਾ
ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕਾਂਢ ਲੈਣਾ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ
ਨੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਹਿੱਥਾਂ
ਲਈ ਸੀ, ਉਦਾਰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਤੇ
ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਸੂਲਾਂ
ਦੀ ਅਵਵਿਗਿਆ ਬਣਦੀ ਹੈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ
ਸੀਨੀਅਰ ਨੁਮਾਇਦਿਆਂ ਵਲੋਂ ਫੈਜਦਾਰੀ
ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਿਆਸੀ
ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਆਜਿਹੀ
ਤੋਹਮਤਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ਼
ਅਧਿਬਾਰਾਂ, ਇਲੈਕਟੋਨਿਕ ਅਤੇ ਸੋਸਲ
ਮੀਡੀਆ ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ
ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ
ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ
ਕੁਕਾਵਟ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਵਲੋਂ

ਹ, ਸੁਲਜਸ਼ ਨੂੰ ਸਭਾਵਿਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਰਵਉਂਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਚਿਹਨਿਸ਼ਾਨ ਮਨਾਹੀ ਹੈ (ਸਹਾਰਾ, 2013 ਤੋਂ ਮਨੂੰ ਸਰਮਾ, 2010) ਆਦਿ। ਮਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ, ‘ਇਕ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਦੀ ਸੰਬਾਵਨਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਟਾਈਲ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦਰਿਲੀਜ਼ ‘ਤੇ ਹੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ’ ਤੇ ਸਹਾਰਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੇਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ‘ਪ੍ਰਤੱਖ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਦੀ ਸੰਬਾਵਨਾ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ

ਨਾਹੂਣ ਅਠਸਰ ਸੁਣਵਾਇਆ ਤੇ ਬਿਨੀ ਬਦਨਾਮ ਨਾ ਹੋਣ (ਧਾਰਾ 21)। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਉਤਾਰਪੀਰਾਂ ਦੀ ਬਦਲਾਖੇਰੀ ਵਾਲੀ ਵਰਤੀ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦਾ ਮਿਆਰ ਉੱਚਾ ਵੇਗੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਕੋਕਤੰਤਰ ਅੰਦਰੋ-ਅੰਦਰੀ ਬੋਕਾਰ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੂਲ ਸਾਦਰਸ ਕੁਮਲਾਉਣ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਰੰਗਲਡ ਕੇਸ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਟਨਸਾਫ਼ ਦੇਣ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਡੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੀ ਪਰਖ ਬਣਨਾ ਹਾਂਗੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਟਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਨਿਆਂਇਕ ਸਿਪਾਤ ਬਣੇ ਹਾਂ, ਕਾਈ ਜੁਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜਮ ਦਾ ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਸ਼ਰ ਲੱਭਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਨਿੰਦਿਆ ਜਾਵੇ? ਕੀ ਕਿਸ ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗੁਨਹ ਸਹਿਤ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਮੀਡੀਆ 'ਚ ਉਸ ਥਾਰੇ ਬੇਲਗਾਮ ਜਨਤਕ ਚਰਚਾ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਇਹ ਇਨਸਾਫ਼ ਤੋਂ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਉਲਲਹ ਹੈ। ਕੀ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਯੁੱਧ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ 'ਚ ਸਚਾਈ ਲੱਭਣ ਵਾਲੀ ਢੁੱਕਵੀਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਮੱਝਤਾ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਹੂਲਤ ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਵੀ ਇਸ ਤੱਤੋਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ 'ਚ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਵਜ਼ਾ ਨਾ ਬਣੇ। ਘਰਨਾਵਾਂ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਹੈਰਾਲਡ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਮੌਕਾ ਬਣੇਗਾ ਤੇ ਪੱਖਾਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੈਅ ਕਰੇਗਾ।

